

یادگیری تحولی، تحولی در یادگیری

اشاره

با وجودی که امروزه حرکت جوامع از صنعتی به فراصنعتی و تغییر نیازهای بشری باعث افزایش سرعت تغییر در شیوه‌های آموزشی شده است و با وجود شیوه‌های متنوع آموزشی، هنوز به نیازهای آموزشی بشر در این حوزه پاسخ کافی داده نشده است و هر روز نیازمند آزمایش شیوه‌هایی نوین در این حوزه هستیم. این مقاله یکی از شیوه‌های جذاب آموزشی با عنوان نظریه یادگیری تحولی را بررسی می‌کند که در سیستم آموزشی ما کمتر بدان پرداخته شده است. در این مقاله، ضمن معرفی این نظریه، معنا و مفهوم یادگیری در آن تبیین، ابعاد یادگیری به این سبک معرفی، و گام‌های لازم برای تبدیل شدن معلمان به معلمان تحولی ارائه شده است.

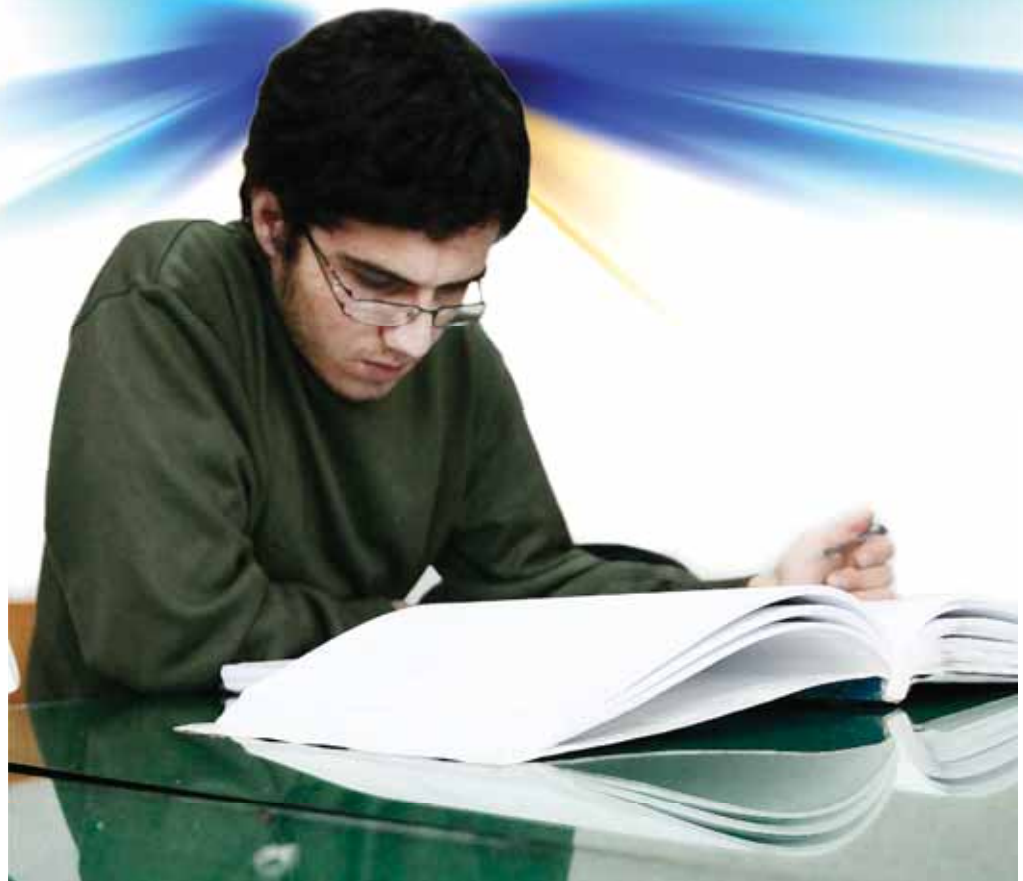
کلیدواژه‌ها: یادگیری تحولی، شیوه‌های نوین آموزشی

نظریه یادگیری تحولی و معنا و مفهوم یادگیری در آن

مطالعه یادگیری تحولی با کار جک مزایرو (۱۹۸۱)، ۱۹۹۴ و ۱۹۹۷) آغاز شد. یادگیری تحولی به عنوان نوعی از یادگیری تعریف شده است که نسبت به سایر روش‌های یادگیری سبب تغییرات بیشتری در یادگیرندگان می‌شود. به ویژه تجارب یادگیری که در شکل دادن به یادگیرنده و تولید تأثیر قابل توجهی دارند، یا پارادایم تغییر که تجارب پیشین یادگیرنده را تحت تأثیر قرار می‌دهند (کوپر، ۲۰۰۲). مزایرو (۲۰۰۳) معتقد است، آموزش موفق آن است که دربردارنده فعالیت‌ها و نتایجی فراتر از انتقال صرف محتوا و مهارت باشد. چرا که هدف نهایی آموزش خوب، ایجاد استقلال در یادگیری، خودگردانی و خودانگیزشی فراگیرندگان، به گونه‌ای است که آنان قادر به نقد و مدیریت فعالیت‌های خود باشند. از این رو، در حالی که بسیاری از شیوه‌های آموزشی یادگیری بر آموزش تبدالی (انتقال دانش از معلم به دانش‌آموز) تأکید دارند، آموزش مبتنی بر یادگیری تحولی بر پرسش و پاسخ، تفکر انتقادی، رشد تفکر سطح بالا و مهارت‌های ارتباطی تأکید دارد. در این رویکرد، دانش‌آموزان باید محدودیت‌های دانش و مهارت‌های فعلی خود را تشخیص دهند و فرصت کافی برای آزمایش و اعمال مهارت‌ها

و دیدگاه‌های جدید خود داشته باشند (مینتز، ۲۰۱۳: ۱). نظریه یادگیری تحولی توضیح می‌دهد که یادگیرندگان بزرگسال چگونه فهم یا معنای خود از تجربیاتشان را می‌سازند و اجتماع و سایر ساختارها چگونه بر مسیر شکل‌گیری آن تجارب تأثیر می‌گذارند (کریستی و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۰). این یک نظریه یادگیری مختص دانش‌آموزان بزرگسال (دبیرستانی)، انتزاعی، آرمانی و مبتنی بر ماهیت ارتباطات انسانی است و تا حد زیادی بخشی از یک فرایند رشدی است که بیشتر به عنوان فرایند استفاده از درک مبتنی بر فهم و تجربیات قبلی فرد در نظر گرفته شده و در پی تفسیری جدید از یک تجربه، به منظور هدایت فعالیت‌های آتی، است (مزایرو، ۱۹۹۶: ۱۶۲). جک مزایرو نظریه خود را بر این فرض بنا می‌کند که هر کس در ذهن خود تصویری از واقعیت دارد که محصول منابع اجتماعی و فرهنگی است. او اسم این تصویر را «دیدگاه» می‌گذارد که هر گاه با تجربه‌ها هماهنگ نباشد، دگرگون می‌شود. در این حالت، شخص به تجربه‌هایش می‌اندیشد و طرحی جدید برای زندگی می‌ریزد. به این ناهماهنگی و نبود توازن «بحران حیات» می‌گویند. نتیجه این بحران و طراحی جدید برای زندگی، یادگیری موقت و یادگیری جدید است (تایلور، ۱۹۹۷: ۳۷).

آموزش مبتنی بر
یادگیری تحولی
بر پرسش و پاسخ،
تفکر انتقادی،
رشد تفکر سطح
بالا و مهارت‌های
ارتباطی تأکید
دارد

ابعاد یادگیری تحولی

- **عمل عادت‌ی:** که یک فعالیت خودکار و همیشگی است و با هشیاری کمی رخ می‌دهد.
- **فهمیدن:** که در آن، فرد از دانش موجود استفاده می‌کند تا جایی که دانش از خلال طرحواره‌ها و دیدگاه‌های معنی‌دار موجود شکل می‌گیرد و خلاقیتی در تفکر رخ نمی‌دهد.
- **تأمل:** که عبارت است از توجه همراه با دقت مداوم و فعال در مورد هر عقیده‌ای که مطرح می‌شود و جست‌وجوی بهترین دیدگاه.
- **تأمل انتقادی:** به عنوان سطح بالاتری از تفکر تأملی که شامل آگاهی از این مسائل که چرا مسائل را درک می‌کنیم و از چه طریقی احساس و عمل می‌کنیم.

گام‌های ۹ گانه به سمت تبدیل شدن
به معلم تحولی:

گام اول:

به یاد داشته باشید شما دوست یا درمانگر دانش‌آموزان نیستید، بلکه راهنمایی تفسیرگر، تسهیل‌کننده و تعیین‌کننده منابع آموزشی هستید.

ادبیات یادگیری تحولی در چهار حوزه قابل بررسی است: ۱. نظریه‌های یادگیری تحولی؛ ۲. نقش شرکت‌کنندگان از جمله دانش‌آموزان و معلمان در برنامه‌های یادگیری تحولی؛ ۳. محتوای درس، محیط و فعالیت‌های آموزشی آنان که با یادگیری تحولی در ارتباط است؛ ۴. چالش‌های پیش‌روی معلمانی که مواد آموزشی یادگیری تحولی را ارائه می‌کنند (کوپر، ۲۰۰۲). یکی از مباحث مطرح در حوزه نظریه‌های یادگیری تحولی تأکید بر تفکر تأملی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. اگر چه این مبحث را در ابتدا دیویی^۱ مطرح کرد، اما جک مزایرو از جمله تأثیرگذارترین افراد در این زمینه است. وی چهار چوبی مفهومی، کاربردی و مستدل برای ارزیابی این مفهوم ابداع و فعالیت تأملی را از فعالیت غیرتأملی جدا کرد. از نظر وی، هر آگاهی از افکار و احساسات تأملی نیست. وی دو نوع فعالیت را از هم جدا کرد: بدون تأمل، که نوعی عمل عادی است، مثل تایپ کردن و رانندگی کردن و عمل متفکرانه که شامل مروری انتخابی از یادگیری قبلی تا ارزیابی تعمیدی از آن است. او برای تفکر تأملی چهار زیر مجموعه در نظر گرفته است:

یکی از مباحث مطرح در حوزه نظریه‌های یادگیری تحولی تأکید بر تفکر تأملی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است

گام دوم:

ذهن دانش‌آموزان را نسبت به اهداف و انتظارات مدرسه و دانشگاه روشن سازید، به گونه‌ای که آن‌ها بفهمند اهداف و انتظارات هر دوره تحصیلی نسبت به اهداف و انتظارات دوره دیگر متفاوت است.

گام سوم:

دانش‌آموزان را آگاه سازید که بازخوردهای چالش‌انگیزی دریافت خواهند کرد. بسیاری از دانش‌آموزان با وجودی که بسیار خوب عمل می‌کنند، کمترین بازخورد انتقادی یا ساختارگرایانه را دریافت می‌کنند. در تلاش برای پرورش اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان، بسیاری از معلمان تنها بازخورد مثبت می‌دهند. اجازه دهید دانش‌آموزان با بازخوردهای منفی نیز روبه‌رو شوند.

گام چهارم:

اهداف برنامه‌های درسی و روش خود را شرح دهید. این شک و تردید وجود دارد که دانش‌آموزان شما عمیقاً به این موضوع فکر کنند که ما چرا موضوعاتی مانند بیولوژی و علوم سیاسی را مطالعه می‌کنیم و یا اینکه چگونه از این علوم استفاده می‌کنیم. توضیح اهداف، روش و مواد آموزشی، زمینه ذهنی دانش‌آموزان را برای پذیرش مفاهیم آماده‌تر می‌سازد.

گام پنجم:

هوش آزاد را پرورش دهید. به منظور موفقیت سیستم آموزشی تحول، باید محیطی برای دانش‌آموزان فراهم شود که در آن احساس امنیت و آرامش داشته باشند و بدون احساس خجالت اشتباه کنند. آزادانه دیدگاه‌های ناشناخته را امتحان و فرضیه‌های تخیلی را بررسی کنند.

گام ششم:

به دانش‌آموزان فرصت دهید که در مرحله یادگیری واکنش نشان دهند. برای مثال، از آن‌ها بخواهید پاسخ سؤالات را ارزیابی کنند یا شاخص‌های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل مدارک را شرح دهند یا فرایندهایی را که برای حل مشکلات استفاده کرده‌اند، توضیح دهند.

گام هفتم:

موقعیتی را برای دانش‌آموزان ایجاد کنید که با روش‌های پیچیده‌تری فکر کنند. دانش‌آموزان نیاز دارند از محدودیت‌های مهارتی، دانشی و فرضیات خود مطلع شوند. آن‌ها را با مشکلات چالش برانگیز

مواجه کنید و تفسیرها و دیدگاه‌های جایگزین را پیش پای آن‌ها بگذارید. از آن‌ها بخواهید درباره یک مبحث، تئوری یا الگو انتقاد و یا از آن جانبداری کنند. از آن‌ها بخواهید با دوستان خود که نظرات مخالف دارند وارد بحث شوند. عادت‌های فکری آن‌ها را با وادار کردنشان به دفاع از دیدگاه خود به چالش بکشید.

گام هشتم:

از دانش‌آموزان بخواهید با دلیل و برهان صحبت و از روش حل مسئله استفاده کنند. از آن‌ها بخواهید در بحث‌ها و عکس‌العمل‌ها شرکت کنند.

گام نهم:

به دانش‌آموزان تکالیف مفهومی بدهید. مطالعات موردی را که شامل مشکلات و اطلاعات زندگی واقعی است در اختیار آن‌ها قرار دهید. از آن‌ها بخواهید در پروژه‌هایی که از اهمیت زیادی برخوردارند شرکت کنند. برای مثال، در ساخت دایره‌المعارف، فهرست لغات و یا موزه مجازی به آن‌ها کمک کنید. درباره بخشی از درس خود تحقیق معتبری ارائه دهید و از آن‌ها بخواهید در تحقیق، بررسی و یادگیری عملی شرکت و از مدارکی که برای روش شما مناسب است استفاده کنند (مینتز، ۲۰۱۳: ۲).

*پی‌نوشت‌ها

1. Dewey
2. Habit action
3. Understanding
4. Reflection
5. Critical reflection

*منابع

1. Carrington, S., Louise Mercer, K., Iyer, R. & Selva, G. (2015). The impact of transformative learning in a critical service-learning program on teacher development: building a foundation for inclusive teaching. *Reflective Practice: International and Multidisciplinary Perspectives*, Volume 16, Issue 1. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14623943.2014.969696>
2. Christie, M., Carey, M., Robertson, A & Grainger, P. (2015). Putting transformative learning theory into practice. *Australian Journal of Adult Learning* Volume 55, Number 1.
3. Cooper, S. (2002). Transformational learning. Available online <http://www.lifecircles-inc.com/Learningtheories/humanist/mezirow.html>
4. Harrison, Aline E. (2008). The far reaching impact of transformative learning: A critical ethnographic case study. *Graduate Theses and Dissertations*. <http://scholarcommons.usf.edu/etd>.
5. Mezirow, J. (1996). Contemporary paradigms of learning. *Adult Education Quarterly*, 46(3).
6. Mezirow, J. (2003). Transformational learning as discourse. *Journal of Transformational Education* Vol. 1 No. 1.
7. Mintz, S. (2013). Transformational learning. *Advancing Teaching and Learning* at Columbia University. <http://www.columbia.edu/cu/tat/pdfs/Transformational%20Teaching.pdf>
8. Taylor, E. W. (1997). Building upon the theoretical debate: A critical review of the empirical studies of Mezirow's transformative learning theory. *Adult Education Quarterly*, 480.